

La veu vibrant dels discursos de guerra de Companys

El programa de Catalunya Ràdio 'Si més no', que dirigeix Rita Marzoa, està emetent els discursos favorits del president de la Generalitat de Catalunya Lluís Companys. Les gravacions eren a la maleta que Companys s'endugué a l'exili. Catalunya Ràdio ha emès els discursos en exclusiva i EL TEMPS en reproduïx les transcripcions.

El 21 de febrer, pels micròfons de Catalunya Ràdio parlava Lluís Companys. Talment com el 1936 o 1937, quan des de les emissores de la Generalitat, aleshores Ràdio Associació de Catalunya i Ràdio Barcelona, es connectaven als estudis del palau de la Generalitat per informar, sensibilitzar i mobilitzar la rereguarda davant els nombrosos problemes d'aquella guerra tan llunyana i tan propera. A la maleta que va portar a l'exili Companys i que ha estat recuperada a la Bretanya, on es refugià a la sortida de Barcelona, s'hi troben diversos objectes i papers, fotografies i una petita joia de l'ahir que pot ser ben il·lustrativa del que estimava el president, en cas contrari, no s'ho haguera emportat. S'hi troben sis parlaments de guerra que ens acosten a l'ambient, l'emoció, el to, tan important en el cas de Companys –allunyat del to monòton i aritmètic d'un Franco o Azaña, de la rutina–. Companys és la passió, i els seus parlaments, una paraula que posen tots els periodistes del moment: vibrants. En treballar en la cerca i estudi del Companys a la guerra i recollir les arengues i discursos de guerra, hem pogut contextualitzar-los fàcilment. Aquesta feina, encetada el 2000, ha permès d'identificar temes i dates, llocs i fins i tot els mots perduts quan ruptures o pauses –els discos de cera havien de ser renovats aproximadament cada quatre minuts– impossibilitaven l'audició íntegra.

Els sis parlaments corresponen a cinc actes. Tots són de to èpic, de forçada grandiloqüència quan la gent mor per

una idea, per un ideal, com es deia aleshores. Són acompanyats de tres peces musicals: la "Marxa de l'Exèrcit Popular": l'únic enregistrament que es conserva d'aquest himne segons la Fonoteca de la Biblioteca Nacional de Catalunya. En coneixem lletra i música però no el to d'època amb el que comporta de document recuperat. La sardana "La Santa Espina", himne de resistència i de combat ("Som i serem gent catalana/, tant si es vol com si no es vol" i substituït d'"Els Segadors" quan les dues dictadures militars de mitjan segle XX els prohibiren). Finalment, el poema "Cançó dels mariners", de Ventura Gassol, conseller de Cultura, poeta nacionalista, abrandat en els mítings i que, suposem, interpretava el cor Sages-Roges d'acord amb la voluntat de resistir l'embat dels sublevats.

Dels discursos que tenim i que conserva l'Arxiu Nacional de Catalunya, amb la veu de Companys, Catalunya Ràdio n'ha anunciat la retransmissió íntegra pels vols de Sant Jordi. Són sis parlaments que presentem sintèticament.

"Madrid: pronunciaremos tu nombre como un rezo." La primera arenga és el missatge radiofònic, famós i difós arreu, de salutació, adhesió, coratge al poble lluitador de Madrid. Era el 9 de novembre del 1936 quan Companys saludava en castellà –fent una excepció, ja que gairebé la totalitat dels seus quasi 300 parlaments de guerra són en català–, en missatge radiofònic, el poble madrileny aixecat per aturar la legió i els mercenaris rifenys, els voluntaris falangis-

tes i els militars professionals que la volien prendre. Aquesta resistència que admirà al món democràtic i que va fer que Catalunya s'aproximés al Madrid revolucionari, progressista, democràtic, liberal en un instant de comunió com potser mai no s'havia donat, i al qual és difícil que torni amb aquella cordialitat quan Catalunya acollia infants i refugiats, enviava soldats i queviures i alimentava la maquinària bèl·lica. El fossar entre dues concepcions d'Espanya s'anava tapant...

“Madrilenos: os habla Luis Companys, presidente de la Generalidad. Os habla vuestro hermano. Los rebeldes están en las puertas de la capital de la República, y vosotros la defendéis. En este importantísimo trance de una guerra que senala la hora decisiva de la grandeza de Espana, los ciudadanos de la capital de la República deben dar, están dando y daran ejemplos de resolución, de disciplina y de enardecido coraje y de autentico heroísmo. Camaradas, el destino ha querido que llegara esta ocasión. La historia fatal de un viejo proceso político, en la que ha de salir a flote lo bueno y lo malo, lo fuerte y lo débil que exista en el fondo de la conciencia del país y en el corazón de cada pueblo y de cada hombre. La República democrática fue generosa hasta la debilidad o la inconsciencia y una burocracia militar, mimada, a la que se conservó en sus puestos, se ha levantado contra ella y pretende destruirla. Se han sublevado en el territorio marroquí, cubriéndonos de sonrojo ante el mundo civilizado, y ha traído a la península moros mercenarios y Tercio extranjero para invadir y someter al pueblo, mientras tiene siempre en los labios, manchados por el deshonor, el nombre de España. Son los ejércitos de la facción, y quienes los sostienen y aguantan, las fuerzas viejas de la plutocracia clerical, que reniega de Cristo; los latifundistas, cáncer de la economía del país; la gran banca y la alta burguesía sin piedad y sin sentimiento humano, retrasadas un siglo de todo lo que representan ideales conservadores en el resto de Europa. Son los herederos de Savalls y de Cuacala, los hijos de Torquemada, que han assolado las tierras y crucificado a los

hombres y procurado el naufragio moral de los valores de la raza y de sus fuerzas de energía. Adelante, hermanos. Que los hijos del pueblo no olviden que tienen las armas para vencer en ésta y en futuras empresas. Pero el objetivo de ahora es ganar la guerra. Con un gesto de hombre se conquista la gloria. Es un momento en que los pueblos se immortalizan o caen y se hunden en el silencio y en la ignominia. El fallo de la Historia juzgará a cada uno según su conducta. Yo, catalán, ambiciono para Madrid, ese Madrid inquieto y fácil pero humano, generoso y noble, el alto orgullo de mantener por derecho propio la capitalidad de la República y de dejar escrito su nombre en las páginas imborrables del libro de la Historia. Nuestro pueblo, ese magnífico pueblo que tiene el alma llena de nobles apetencias difusas y de vivas inquietudes, había seña-

**“¡Madrid! ¡Madrid!
Pronunciemos tu
nombre como un
rezo y como una
admiración”**

lado ya a la República el camino a seguir, que no siempre fue atendido. Él se manifestaba como podía, con la esperanza de que supiera traducirse en actos de dirección y de clara energía y profundamente transformadora sus grandes ilusiones. Pero se lo regateó mucho, para complacer o apaciguar a los traidores y enemigos de la República y ahí tenéis su respuesta. Pero pueblo, hermano pueblo, ahora tú tienes la palabra. Demuestra que no eres un caído, ni un desordenado ni estás atacado de ningún daño moral por los efectos de la tortura a que te han sometido. Demuestra que quedó sana y limpia tu alma de la infección borbónica y austríaca. Lucha, vence o muere en tu sitio, soldado del Ejército Popular, hijo ignorado y simbólico del pueblo español. Combate con las armas, con los dientes, con las garras: lánzate en aluvión contra el enemigo que es cobarde, que es una sombra, solo una sombra, al que ahuyentará el temple de tu alma y el ángel bello de tu ideal superior. Pero tú, cobarde, atrás, te has metido en nuestras filas y no eres de los nuestros. Te marcaremos con el hierro candente de la infamia. Debes ser nacido de un bastardo borbónico y de una cortesana extranjera. Por esto retrocedes y arrojas las armas. Deja el paso libre, rufián, que no eres de los nuestros. Vosotros, valientes madrileños, ¡adelante! Cataluña os ha enviado refuerzos y os ama y os admira. ¡Madrid! ¡Madrid! Pronunciaremos tu nombre como un rezo y como una admiración. ¡Gánalo! Disciplinados, atentos a las ordenes del mando; irreductibles en la espera, rabiosos y furiosos en la ofensiva. Cada palmo de terreno, cerrado por la vida de un hombre. Con el alma pletórica de ilusión y de ambición heroica. Futuros nombres de la historia. ¡Héroes! A través del micrófono dejo caer mi corazón sobre el vuestro. ¡Viva la libertad!” [Aplaudiments.]

“Estimeu Catalunya fins a l'infinit.” Al migdia del diumenge dia 24 de gener de 1937 acudiren al palau de la Generalitat una representació del moviment escolta català per manifestar la seva adhesió a les institucions. Presidia la

En la imatge, un dels discursos que el president Companys va dirigir al poble català a través dels micròfons de la RAC instal·lats al Palau de la Generalitat. En els seus parlaments de guerra, el president s'expressava amb passió, d'acord amb la intensitat del moment.

delegació el comissari nacional Pinyol i el cap escolta Josep M. Batista i Roca. A Companys, president honorari dels escoltes, l'acompanyava el tinent coronel Gavari, i tots quatre van passar revista als nois –i a un grup d'escoltes noies– que estaven formats al pati dels Tarongers. Pinyol afirmà en un breu parlament que el primer acte dels escoltes, després de la unió dels Minyons de Muntanya i els Boy-Scouts, era retre homenatge a la tomba de Macià, i el segon, “patentitzar la seva simpatia i adhesió al president de Catalunya”. Digué que no hi pogueren anar tots els escoltes perquè molts eren al front. Acabà dient que el moviment és de pau, però quan convé saben “acomplir el deure de la guerra”. Batista i Roca lliura el document amb l'història de la institució dient que una de les característiques més rellevants del moviment és el seu amor a Catalunya. Companys diu:

“He rebut, amb gran complaença, la visita dels minyons de muntanya i dels scouts i ha sigut per a mi una satisfacció el poder-los passar revista. Hem de pro-

curar continuar protegint l'obra social i nacional que realitzen aquestes institucions i per la meua banda rebo amb viu interès de complaure les peticions que acaben de fer-me amb el document que s'ha llegit. Els qui han parlat ens han portat el record de com han estat sempre aquestes institucions fidels als dictats de la voluntat de Catalunya. Han recordat també, com procedents de diferents ideologies, es trobaven junts sempre amb aquest acatament i aquesta fidelitat tenint per lema primordial el de servir els interessos nacionals de la nostra terra. Jo ho he recordat perquè em parlava un amic, en Batista Roca, que ha compartit amb mi l'empresonament de l'Uruguai. Heu recordat també, com avui al front, en diferents llocs i diferents fronts de terres ibèriques, aneu prestant amb el vostre concurs, potser més eficient del que exteriorment sembla, a l'obra de la guerra, que els facciosos del feixisme ens han obligat a sostindre. Jo no necessito alentir amb vosaltres el sentiment de Catalunya, passi lo que passi, vinguin els vents d'on vinguin, Catalunya és

sempre la mateixa, és joventut que vol dir una gran fortalesa, que vol dir una gran empena renovadora, que vol dir una gran inquietud progressiva i que vol dir, además, un sentit constructiu i capacitat. Passi lo que passi, vinguin els vents d'on vinguin, vosaltres, heu de ser els que propagueu per tot arreu d'una manera especialíssima el sentiment d'amor a la nostra terra i de que baix el nom de la nostra terra, Catalunya, pàtria estimada, se resoldran totes les dificultats i arribarem a tots els llocs. Somiadors fins a l'infinit, ambiciosos en les més grans ambicions, protectors i lluitadors de les grans transformacions socials i econòmiques, portarem sobre tota aquesta empena el segell de la capacitat i de l'energia de la nostra terra estimada, el nostre nom, per tant, és un, la conigna que jo vaig donar: Catalunya! Visca Catalunya!”

*Transcripció i edició de
Josep Maria Figueres
(La propera setmana es farà el
lliurament de la segona part)*